

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 13 • 1966

Nya kommunvapen i Norden

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldininen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Nya kommunvapen i Norden

Sverige

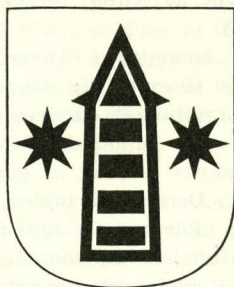
FÖLJANDE fyra vapen för de svenska landskommunerna Österfärnebo, Tåsjö, Gideå och Bergsjö, alla i Norrland, har utarbetats och ritats av stadsarkitekten *Hans Schlyter*, Sundsvall.

Österfärnebo kommun i Gästrikland. »I fält av silver ett rött sakramentskåp med dörrbeslag av guld mellan två åttauddiga röda stjärnor.» Vapenbilden är utan nämnvärd bearbetning hämtad från det äldre av två olika existerande sigill för Färnebo socken. De båda sigillbilderna är exempel på en intressant och stundom iakttagen emblematisk företeelse; de företer nämligen en påtaglig likhet inbördes men föreställer likväl helt olika ting.

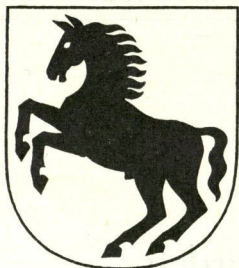
Den yngre sigillbilden som är lätt att tolka visar ett på en uppskjutande kulle stående och med spetsig huv försett torn mellan två femuddiga stjärnor. Sigillet härrör från 1800-talet. Det äldre sigillet vilket som sagt liknar det yngre visar mellan två åttauddiga stjärnor ett föremål erinrande om en hög, uppåt avsmalnande husgavel med spetsigt sadeltak. Det har kunnat konstateras att detta äldre sigill varit i bruk sedan åtminstone 1682 och fram till 1800-talets början.

Vid vapenförslagets uppgörande ägde författaren kännedom endast om

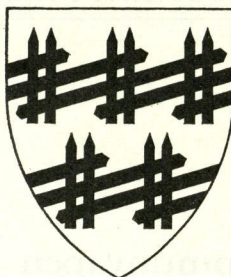
det äldre sigillet och sålunda inte om den rådande torntraditionen. Under försöken att tolka den äldre sigillbilden uttalades av författarens hustru den förmodan att huvudemblemet trots sin likhet med en byggnad föreställde något från medeltiden här rörande kyrkligt inventarium, exempelvis ett altarskåp eller sakramentskåp. Ett studium av den kände rese-schildraren Abraham Hülphers' 1793

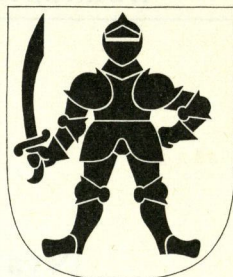
utgivna arbete *Gästrikland* visade sig ge visst stöd för denna förmodan. Hülphers uppger visserligen att Färnebo sockensigill visar »et Torn emellan 2:ne Stjernor» men tillägger i en fotnot: »Kan hända et sådant Helgedoms skåp hvaruti något Helgons bild under påfwe-tiden bars i Procession.» Vid författarens därpå följande samråd med chefen för Statens historiska museums medeltidsavdelning förste antikvarien Monica Rydbeck erhöles en auktoritativ tydning av den äldre

Gideå.

Tåsjö.

Bergsjö.

sigillbilden, innebärande att denna uppenbarligen inte föreställde ett torn men med största sannolikhet ett sakramentskåp.

Tinkturvalet silver-rött-guld har grundats på den uppfattningen att skåpets beslagning bör vara metall och att övriga tinkturer bör väljas bland de liturgiska färgerna.

Fastställt av Kungl. Maj:t den 14 maj 1965.

Gideå kommun i Ångermanland. »I fält av silver en sig stegrande röd häst.» Traditionell emblemantik, vare sig i form av gamla sigillbilder eller annat, saknas. Vapnet är därför helt nyskapat. Den valda bilden har avsetts att motsvara ett önskemål hos kommunstyrelsen att kommunens emblem skall utgöra en symbol för bygdens två huvudnäringar skogsbruk och jordbruk. Det har ansetts heraldiskt nödvändigt att hästens ställning är bestämd i vapenbeskrivningen. Ställningen har vid vapnets komponerande tänkts motsvara inledningen till ett hopp, vad som med en ryttermotterm kallas avsprång. Då emellertid ställningen liknar vad som med en vanlig heraldisk term kallas »sig stegrande» har på inrådan av statsheraldikern valts detta senare uttryck. — Antaget av kommunalfullmäktige den 28 maj 1965. Enär kommunen räknar med

att om några få år förenas med vissa grannkommuner och Örnsköldsviks stad till en större kommunal enhet har man avstått från att begära Kungl. Maj:ts fastställelse av vapnet.

Tåsjö kommun i Ångermanland. »I fält av guld två bjälkvis genomgående röda gärdesgårdar.» Tåsjö upptar nordvästra hörnet av Ångermanland och gränsar alltså till Jämtland och Lappland. Genom belägenheten i förhållande till Jämtland utgjorde tåsjöbygden fram till 1645 gränsmark mot den dansk-norska kronans väld. Traditionell emblemantik saknas. Vapnet är nyskapat. Det anspelar på den normala innebörden av förleden *tå-* i ortnamnet, ett dialektord med betydelsen »bygata, smal väg mellan gärdesgårdar» (J. E. Rietz). Vapnets valda konstruktion med två bjälkvis arrangerade element må kunna erinra om ett på vissa norska 1500-talsmynt förekommande furstevapen, nämligen huset Oldenburgs. Denna tankelek har påverkat författarens tinkturval. Fastställt av Kungl. Maj:t 26 juli 1965.

Bergsjö kommun i Hälsingland. Vapnet har antagits av kommunalfullmäktige 1965; dess officiella beskrivning kommer att definitivt formuleras vid avslutandet av den i början av 1966 ännu pågående fastställelseprövningen. Det visar i fält av guld en

svart stående man i rustning och sluten hjälm med fällt visir, hållande i dextra handen ett kroksvärd med spetsen uppåt och stödjande sinistra handen mot höften. Motivet är hämtat från det yngre av två kända sigill för Bergsjö socken, nyttjat sedan åtminstone mitten av 1700-talet. Ett äldre sockensigill, från 1600-talet, uppstår som märke endast sockennamnets begynnelsesbokstav. Det yngre sigillet visar en bredbent stående man, sedd snett framifrån vänster och med huvudet i profil mot dexter, iförd hel rustning och hållande till dexter om sig ett uppåtriktat kroksvärd. Någon förklaring till att Bergsjö socken på 1700-talet valt att ersätta sitt flärdfria bokstavsmärke med denna martialiska bild har det ännu ej varit möjligt att finna.

Vapnets komponerande har innefattat det heraldiskt intressanta problem som består i att av en mänsklig gestalt söka med i princip samma metoder som den klassiska heraldiken har tillämpat i fråga om djur åstadkomma ett på sköldytan väl fördelat märke i stället för att blott och bart framställa ett porträtt i helfigur. De valda tinkturena äro landskapsvapnets ehuru motsatta; svart har dock valts mest för att ge tyngd och allvar åt figuren.

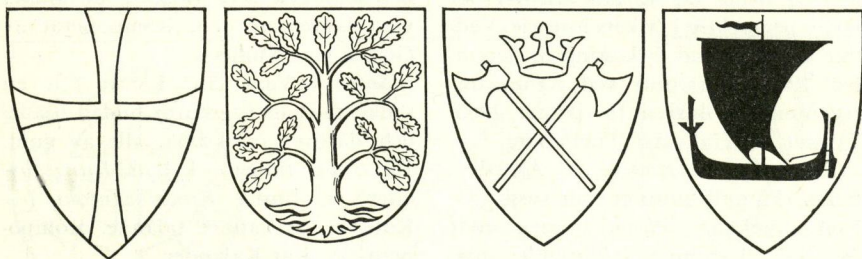
H. S—r

Norge

Nord-Trøndelag fylke. «På sølv bunn et utbøyd gull kors». Fylkesflagg: «På hvit bunn et utbøyd gult kors». Motivet er foreslått av førstearkivar Hallvard Trætteberg, som har tatt sitt utgangspunkt i Snorre Sturlasons beskrivelse i Heimskringla av Olav den helliges skjold under slaget på Stiklestad: «et hvitt skjold hvorpå det hellige kors var lagt med gull». Vedtatt av Nord-Trøndelag fylkesting 13. juni 1956 og fastsatt ved Kronprinsregentens resolusjon 8. mars 1957. Tegnet av Hallvard Trætteberg.

Vest-Agder fylke. «På grønn bunn en gull eik». Fylkesflagg: «På grønn bunn en gul eik». I forslag av 1930 fra Norges Bondelags Fylkesmerkenevnd var der for Vest-Agder oppført to alternativ: hummer og eik. På Norges Bondelags fylkesfane bruktes fra 1930 det annet av disse to forslag, og Vest-Agder fylke valgte da dette i fylkestingets møte 11. april 1953. Fastsatt ved kongelig resolusjon av 12. desember 1958. Tegnet av Hallvard Trætteberg.

Hordaland fylke. «På raud botn to krosslagde gulløkser med gullkrone over». Fylkesflagg: «På raud botn to krosslagde gule økser med gul krone over». Som fylkesvåpen har man her

De fire fylkesvåpen, for Nord-Trøndelag fylke, Vest-Agder fylke, Hordaland fylke, og Nordland fylke.

Lørenskog.

valgt samme merke som gildeseget for St. Olavsbrødrene's gilde på Onarheim i Tysnes. Dette ble brukt ved hyldningsmøtet på Båhus 17. juli 1344, og merket har således alder og «historie-sus» over seg. Vedtatt av Hordalands fylkesting 31. mai 1949 og fastsatt ved kongelig resolusjon 1. desember 1961. Tegnet av kunstmaler Magnus Hardeland.

Nordland fylke. «På gull bunn en svart nordlandsbåt med mast og råseil». Fylkesflagg: «På gul bunn en svart nordlandsbåt med mast og råseil». I vikingtiden kalte man Norge «Landet med de svarte skipene» fordi skipene var tjærebredde. Det var også nordlandsbåten i senere tid. Ved å velge som motiv en svart nordlandsbåt i stilisert utformning som kommer vikingskipet meget nær, har man fått frem en forbindelse mellom gammel og nyere tid og fått antydning av det lange perspektiv i fylkets historie. Vedtatt av Nordland fylkesting 5. desember 1963 og fastsatt ved Kronprinsregentens resolusjon 15. januar 1965. Tegnet av Hallvard Trætteberg.

Lørenskog kommune i Akershus fylke. «På gull bunn et rødt vasshjul». Kommuneflagg: «På gul bunn et rødt vasshjul». I gammel tid utviklet tømmerdrift og sagbruksvirksomhet seg til en hovednæring for Lørenskog, og i

denne sammenheng var sagene, med vasshjulet som drivkraft, det primære. På denne bakgrunn ble vasshjulet valgt som motiv, men det kan også stå for en moderne forstadskommune med sterk industrireisning. «Vasshjul» skal oppfattes som synonymt med det vanlige heraldiske uttrykk «møllehjul» (*Mühlrad, roue de moulin*). At det ikke har den tradisjonelle utforming med rettstilte hjulskovler, men et forholdsvis naturtro utseende med skråttstilte skovler gjør det ikke mindre heraldisk korrekt. Vedtatt av Lørenskog kommunestyre 20. oktober 1955 og fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juli 1957. Tegnet av kirkekunstner Carsten Lien.

Paulus Holm

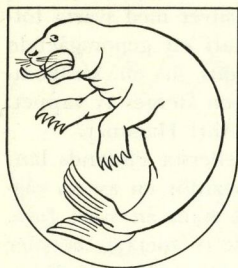
Finland

I Finland har inrikesministeriet under senere hälften av år 1962 och förra hälften av år 1963 fastställt följande kommunvapen. Kommunerna är alla landskommuner med undantag av Forssa, som är en köping.

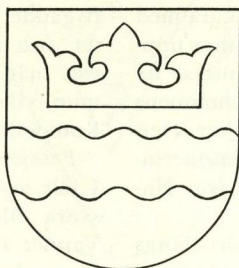
Bergö i Vasa län: I rött fält en söl av guld med ryggen bågformigt krökt åt vänster. Bergö är en skärgårdskommun, för vilken sälen är ett synnerligen lämpligt vapendjur, i all synnerhet som den icke tidigare använts i våra kommunvapen. Komponerat av Gustaf von Numers.

Soini i Vasa län: I rött fält en sänkt, medelst vågskuror bildad bjälke och däröver en krona, allt av guld. Då orten tidigare kallats *Kungsåby*, eller på finska *Kuninkaanjoki* (= Kungså), är vapnet talande. Komponerat av Kaj Kajander.

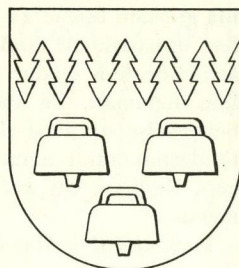
Puolanka (svensk form *Puolanko*) i Uleåborgs län: I svart fält tre koskäl-

Bergö.

Soini.

Puolanka.

lor ställda 2 och 1 samt ovanför dem en medelst en granskura bildad ginstam, allt av guld. Koskällorna, en bild som icke tidigare använts i finländsk kommunalheraldik, har tagits i vapnet för att beteckna lanthushållning, medan granskuran står för forna tiders betesgång och för skogsbruk. Granskuran, varom ju tidigare skrivits en hel del i denna tidskrift, är av den nyare typen. Vapnet har komponerats av Aake Kaarnamaa.

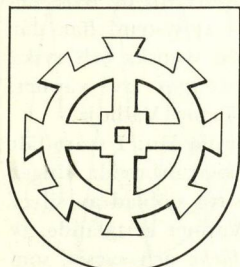
Forssa i Tavastehus län: I blått fält ett vattenhjul av silver. Köpingen förde tidigare ett av statsrådet den 9 maj 1947 (före lagen om kommunvapen trädde i kraft vid ingången av år 1949) fastställt vapen, varom stadgades »att i Forssa köpings vapen den av en vågskura delade skölden, i övre silver fält upptager den röda namnbokstaven F och ovanför skuran tre blå våglinjer, i nedre blått fält ett silver vattenhjul.» Köpingens nya va-

pen är en förbättring av det gamla. Komponerat av Olof Eriksson.

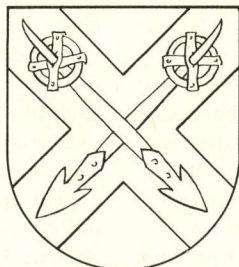
Anttola i S:t Michels län: I fält av guld ett svart Andreaskors belagt med två korslagda skidspjut av guld med trissorna uppåt. Vapnet syftar på landskapet Savolax' redan under konung Gustav Vasas tid kända skidlöpartrupper samt ortens forna björnjägare och nutida framstående skidlöpare. Komponerat av Gustaf von Numers.

Savonranta i S:t Michels län: I svart fält en medelst en vågskura bildad ginpost och en spänd båge, allt av guld. »Savo» är det finska namnet på landskapet Savolax, vars vapenbild är en spänd båge samt färger guld och svart. Då »ranta» betyder *strand* och anges av vågskuran, är vapnet talande. Komponerat av Olof Eriksson.

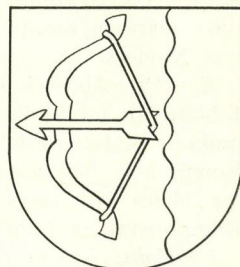
Pomarkku (svenska *Påmark*) i Åbo och Björneborgs län: I fält av guld en

Forssa.

Anttola.

Savonranta.

blå ginstam bildad av en sågskura med fem uppåtriktade tänder. Skurans uppåtriktade fem tänder representerar de fem hemman, ur vilka kommunens bebyggelse uppstått. Därför har även tändernas antal nämnts i blasoneringen. Komponerat av Gustaf von Numers.

Västansfjärd i Åbo och Björneborgs län: I rött fält en störtad sparre ovan åtföljd av en skeppsklocka, båda av guld. Västansfjärd är en kustkommun, vilket anges av skeppsklockan, som står för kustfart. Den störtade sparren bildar begynnelsebokstaven i kommunens namn. Komponerat av Gustaf von Numers.

Alastaro i Åbo och Björneborgs län: I svart fält två stolpväs ställda, mot varandra vända eldstål mellan två klöverblad, allt av guld. Vapnet bygger på kommunens tidigare och nuvarande näringsliv i det eldstålen syftar på den tändsticksfabrik, som tidigare funnits på orten, medan klöverbladen anger, att jordbruk numera är kommunens huvudnäring. Komponerat av Pentti Vakkamaa.

Karleby (finska *Kaarlela*) i Vasa län: I blått fält en upprest mård av silver med bevärning av guld och däröver tre bjälkvis ordnade kronor av guld. Vapnet återgår på ett gammalt sockensigill från 1600-talet. I det fanns under kronorna ett oidentifierbart djur, som i vapnet återgetts med landskapet Österbottens tidigare vapendjur, mården. Komponerat av Gustaf von Numers.

Karkku i Åbo och Björneborgs län: I blått fält ett hjulkors av guld vars omkrets bildats medelst en korsskura. Kommunen har antagit vapnet för att hedra sin medeltida stenkyrka. Komponerat av Lauri Ahlgren.

Lokalahti i Åbo och Björneborgs län: Skölden delad av rött, vari en

flygande mås av silver med svarta fötter, och silver, vari ett genomgående rött nät. Lokalahti är en kustkommun, vilket ju även återges av vapnet. Komponerat av Ahti Hammar.

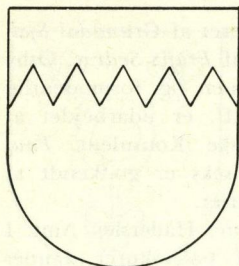
Petäjävesi i Mellersta Finlands län: I fält av silver ovanför en av en vågskura bildad röd stam en svart fura. Vapnet är talande ty »petäjä» betyder fura och »vesi» vatten eller sjö. Komponerat av Olof Eriksson.

Kivijärvi i Mellersta Finlands län: I fält av silver en svart tupp med röd bevärning stående på en svävande, nedtill medelst en vågskura bildad, röd bjälke. Enligt sägnen bestämde sockenborna platsen för sin kyrka sålunda, att de lät en svart tupp segla ut på sjön Kivijärvi på en spåna. Där spånan med tuppen flöt i land bygdes sedan kyrkan. Komponerat av Gustaf von Numers.

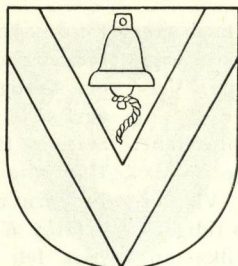
Muuruvesi i Kuopio län: I grönt fält två bjälkvis utskjutande spetsar till flottningshakar (båtshakar) av silver. Sköldens gröna fält hänvisar till jordbruk och flottningshakarna till skogsbruk, traktens två förnämsta näringsfång. Komponerat av Kaj Kajander.

Puumala i S:t Michels län: I svart fält tre stolpväs bredvid varandra ställda strålar av silver, var och en belagd med en svart brinnande granat. Mot slutet av den svenska tiden i Finland var Puumala gränstrakt och då platsen samtidigt var en port till de övre delarna av Saimens sjösystem, har där stått strider mellan svenska och ryska trupper. Detta återges av vapnet. Komponerat av Tapio Vallioja.

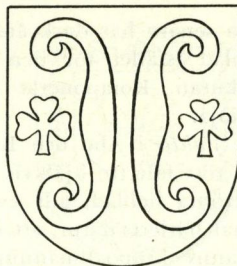
Kiuruvesi i Kuopio län: I svart fält en lärka av guld med utbredda vingar nedtill åtföljd av tre sjöblad av silver ställda 2 och 1. Vapnet är talande, ty »kiuru» betyder lärka och »vesi», som ovan redan sagts, sjö eller vatten. Det-

Pomarkku.

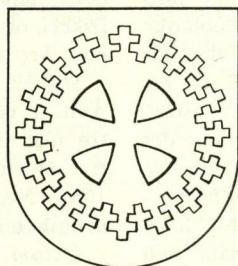
Västana fjärd.

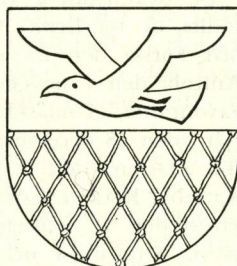
Alastaro.

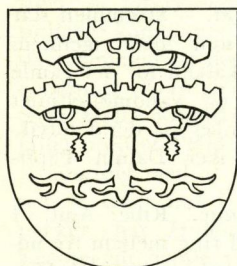
Karleby.

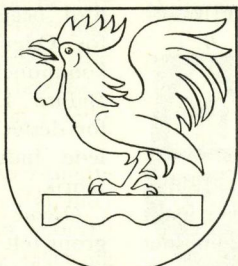
Karkku.

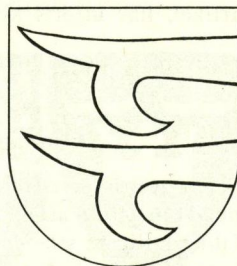
Lokalahti.

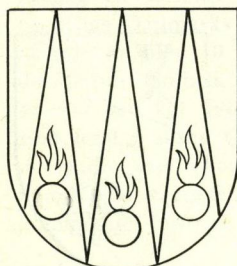
Petäjävesi.

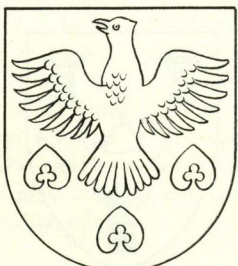
Kivijärvi.

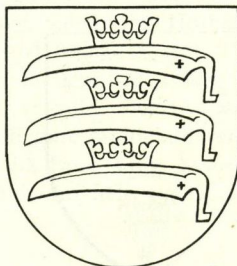
Muuruvesi.

Puumala.

Kiuruvesi.

Vahto.

ta senare har dock återgetts med sjöblad istället för den vanligare vågskuran. Komponerat av Tapio Valioja.

Vahto i Åbo och Björneborgs län: I rött fält tre bjälkvis i stolpe ställda krönte lieblad, allt av guld. Vapnet har härletts därur, att i Vahto tidigare fanns kronoallmänningar, vilka användes för gemensam slätter. Komponerat av Olof Eriksson.

De ovannämnda vapnen har fastställts, de för Bergö, Soini, Puolanka och Forssa den 29 augusti, det för Anttola den 1 november och de för Savonranta, Pomarkku och Västankjärden den 18 december 1962 samt det för Alastaro den 7 januari, de för Karleby, Karkku, Lokalahti och Petäjävesi den 12 februari, de för Kivijärvi, Muuruvesi och Puumala den 18 april samt de för Kiuruvesi och Vahto den 7 juni 1963.

De teckningar, som åtfölja denna artikel, har utförts av Olof Eriksson.

B. T.

Danmark

Siden oversigten i Heraldisk Tidsskrift nr. 11 p. 45, marts 1965, har i hvert fald yderligere seks danske kommuner begyndt at føre våben. Ølgod Kommunes er udarbejdet af Heraldisk Institut (Himmerlandsvej 22, København

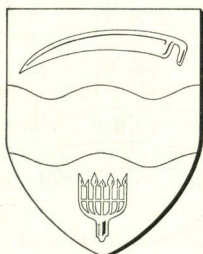
F), dvs. komponeret af *Grunddal Sjalung* og tegnet af *Franz Sedivy*. Øsby og Assing våbener og formodentlig også Dalum m.fl. er udarbejdet af Statens Heraldiske Konsulent, *Paul Warming*. Alle seks er godkendt af Indenrigsministeriet.

Øsby Kommune, Haderslev Amt. I rødt felt en af bølgeskurer dannet bjælke mellem et leblad og et ålejern, alt sølv. — Lebladet står for kommunens landbrug, ålejernet for dens fiskeri, og »strømmen« for sundet mellem Årø og fastlandet.

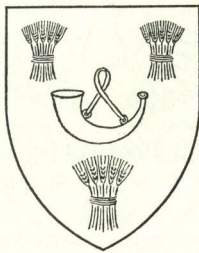
Skibby Kommune, Frederiksborg Amt. I rødt felt et jagthorn mellem tre neg, alt guld. — Hornet er taget fra Horns Herreds segl, kendt fra 1584. Negene anskueliggør en landbrugskommune.

Dalum Kommune, Odense Amtsrådskreds. I rødt felt en af bølgeskurer dannet sinister skråbjælke, sølv, mellem en alterkalk og et vandmøllehjul, begge af guld. — Strømmen står for Odense Å, som løber igennem kommunen, alterkalken for det gamle Dalum Kloster, og vandmøllehjulet for dettes mølleanlæg og deraf udviklede industrier, især Dalum Papirfabrik.

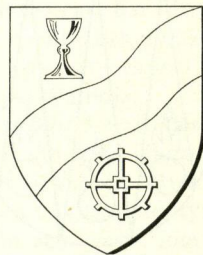
Ølgod Kommune, Ribe Amt. I grønt felt en guld ring mellem tre udadvendte kløverblade, sølv. — I Hjedding, i kommunen, oprettedes i 1882 Danmarks første andelsmejeri, symbo-

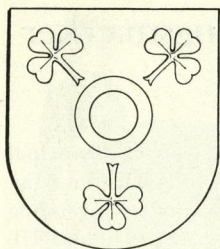
Øsby.

Skibby.

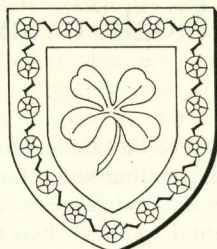
Dalum.

Ølgod.

Assing.

Vallø.

liseret ved »smørringen« og kløverbladene i det grønne.

Assing Kommune, Ringkøbing Amt. I sort felt et sølv vædderhoved, set forfra. — Den sorte baggrund betegner det gamle hedesogn, den mørke lyng; vædderhovedet står for tidligere tiders fåreavl, videreført i nutidens tekstilindustri.

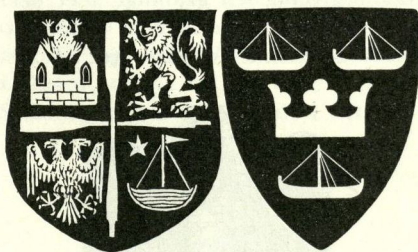
Vallø Kommune, Præstø Amt. I sølv felt et grønt firkløverblad; det hele inden for en rød bort med sølv roser. — Firkløveren står for de fire tidligere kommuner som 1/4 1962 blev slået sammen til den nuværende storkommune. Kransen af roser repræsenterer Mette Rosenkrantz, som i 1500-tallet opførte Vallø Slot.

Samtidig med at disse seks kommuner er trådt ind i de våbenførendes rækker, har *Holbæk Amtskommune* kasseret sit gamle våben og taget sig et nyt.

I 1935 fremlagde *P. B. Grandjean* forslag til våbener for samtlige det egentlige Danmarks 25 amter. I løbet af otte år blev 10 af disse vedtaget, deriblandt Holbæk Amts i 1936, bekræftet ved kgl. resolution 1938. Om sine forslag skrev Grandjean selv, at de skulle vise »noget ganske særligt bemærkelsesværdigt for hvert amts vedkommende, historisk, topografisk eller

erhvervsmæssigt«, men det var »selvsagt umuligt at få alt med«. I Holbæk Amts tilfælde gjorde han dog hvad han kunne (se illustrationen til venstre):

I sort felt viser våbenet, i guld, syv forskellige mærker, taget fra seglene for de herreder, som amtet omfatter: Merløse Herreds tvilling-kirketårne, Tuse Herreds tudse, Samsø Herreds to årer, Løve Herreds løve, Ars Herreds dobbeltørn, Skippinge Herreds skib, og Ods Herreds stjerne.

I maj 1965 godkendte Indenrigsministeriet et nyt våben for Holbæk Amtskommune (til højre): I sort felt en åben krone mellem tre skibe af vikingetype, alt af guld. Det nye våben skal anskueliggøre middelalderens kongehyldinger på Isøre Ting, hvortil man kom sejlende fra hele riget.

S. T. A.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.